

CO DĚLAT, KDYŽ JE MOJE DÍTĚ OBTĚŽOVÁNO KYBERŠIKANOU?

O CO SE JEDNÁ?

Kyberšikana (též kybernetická šikana, počítačová šikana či *cyberbullying*) je druh šikany, který využívá elektronické prostředky, jako jsou mobilní telefony, e-maily, pagery, internet, blogy a podobně. Řada jejích projevů může spadat do oblasti kriminálních činů. Její nejobvyklejší projevy představuje zasílání obtěžujících, urážejících či útočných mailů a SMS, vytváření stránek a blogů, popřípadě může kyberšikana sloužit k posilování klasických forem šikany, nejčastěji prostřednictvím nahrání scény na mobilní telefon a jejího následného rozeslání známým dotyčného, popřípadě prostřednictvím vystavení na internetu. Zejména poslední varianta šikany může být extrémně nebezpečná – pokud se spojí s nějakou velmi ponižující situací, takovéto zveřejnění ponižujících materiálů obrovskému množství lidí (které nejde vzít zpět) mnohonásobně zvyšuje utrpení a trauma oběti, což na ni může mít extrémně neblahý dopad.

ROZDÍL MEZI ŠIKANOU A KYBERŠIKANOU

- Základní rozdíl spočívá v tom, že u šikany zná oběť útočníka. Ví, jak vypadá, jak mluví, kolik mu asi je, kde na ni číhá atd. U kyberšikany je útočník naprosto anonymní a ještě navíc může v kybersvětě měnit svou identitu – jednou jí pošle SMS z internetu jako Karel, podruhé jako Andrea apod. Až 40% obětí kyberšikany se nedozví, kdo je kyberšikanoval. Navíc sdělit něco přes internet je mnohem jednodušší, než říct to druhému do očí.
- U tradiční šikany rozhoduje fyzická síla, u kyberšikany počítačové znalosti. Kyberšikanoval může člověk fyzicky slabý, který se třeba mstí pachatelům klasické šikany. Může to být člověk, který by si za normálních okolností na oběť netroufl, ale kyberprostor mu poskytuje dostatečnou anonymitu. Ale samozřejmě to není pravidlem. Útočník může být kdokoli.
- Důležitým faktorem u kyberšikany je také publikum. K webové stránce s trapným obsahem, videu na YouTube nebo skupině na Facebooku má přístup každý, kdo má internet. Oproti tomu, pokud si parta kluků vyhlédne svého slabšího spolužáka na cestě ze školy domů, jsou svědky šikany pouze ti, kteří se útoku účastnili nebo mu přihlíželi. Často se stává, že šikana jde z kyberšikanoval ruku v ruce, to znamená, že si útočníci natočí reálný útok a zveřejní ho na internetu.
- Posledním důležitým rozdílem jsou náznaky, díky kterým se útoky a problémy dají odhalit. Při tradiční šikaně jich je podstatně více, např. roztrhané oblečení, modřiny po bitce, ztrácení věcí, ale i pozdější návraty ze školy, uzavírání se do sebe, nechů chodit do školy, která může přerůst v neurózu, apod. U kyberšikany je takových náznaků méně. Problémy se dají odpozorovat z chování oběti nebo přímo prohlédnutím historie nebo kontaktů na sociální síti, e-mailu nebo ICQ a Skypu, čehož však nejsou všichni rodiče schopní.

PODLE ČEHO SE TO POZNÁ?

Vhodné je pozorovat chování dítěte ve škole, hlavně o přestávkách, i doma. Lze zachytit varovné signály, přímé (chování okolí vůči dítěti) a nepřímé (chování nebo vzhled dítěte) ukazatele přítomnosti šikany ve třídě.

JAK ROZPOZNAT OBĚŤ KYBERŠIKANY:

- dítě náhle přestane používat počítač
- často mění chování a nálady
- před cestou do školy trpí bolestmi břicha nebo hlavy
- je nervózní nebo nejisté při čtení e-mailů nebo SMS zpráv v mobilu

- nechce/bojí se chodit do školy nebo vůbec mezi lidi
- je rozčilené, expresivní nebo frustrované při odchodu od počítače
- vyhýbá se rozhovoru o tom, co dělá na počítači
- stane se nepřírozně uzavřené vůči kamarádům nebo rodině
- chodí „za školu“
- zhorší se jeho prospěch ve škole
- pobývá v blízkosti učitelů
- vystupuje ustrašeně
- má smutnou náladu
- je apatické, někdy naopak nezvykle agresivní
- ztratilo zájem o učení
- má poruchy soustředění
- vrací se ze školy pozdě
- špatně usíná, má noční můry

JAK ROZPOZNAT AGRESORA KYBERŠIKANY:

- rychle vypíná monitor nebo zavírá programy v počítači, když se přiblížíte
- tráví u počítače dlouhé hodiny v noci
- je rozčilené, pokud nemůže nečekaně použít počítač
- přehnaně se u počítače směje
- vyhýbá se hovorům o tom, co na počítači vlastně dělá
- používá několik online účtů nebo adres, které ani nejsou jeho
- pokud se nesvěří samo (což je výjimečné), měl by se rodič ptát (na vztahy ve třídě, kamarády)
- ve škole mohou být podezřelé smějící se hloučky žáků kolem počítače

CO UDĚLÁ ŠKOLA?

Postup je v základech stejný jako při zjištění klasické šikany:

1. Škola důkladně vyšetří všechny incidenty
2. Shromáždí všechny důkazy kyberšikany, zejména v případech, kdy bude nutné agresory formálně potrestat podle platného školního řádu.
3. V případě závažnější formy kyberšikany kontaktuje Policii ČR, SPOD atd.
4. V případech, kdy se kyberšikana odehrála prostřednictvím mobilního telefonu, kontaktujte mobilního operátora. Shromažďuje data, která mohou sloužit jako důkaz. Předtím, než je vymaže, uchovává je po nějakou dobu na svých serverech.
5. Kontaktuje a spolupracuje s MySpace, Facebookem, nebo jakýmkoli jiným webovým prostředím, kde ke kyberšikaně došlo. Jejich zaměstnanci jsou zvyklí spolupracovat při řešení kyberšikany a mohou škole asistovat při odstranění závadného obsahu, shromažďování důkazů, nebo mohou poskytnout kontakt na někoho, kdo může pomoci.
6. Informuje rodiče kyberagresora o tom, že chování jejich dítěte je bráno vážně a na naší škole nebude tolerováno.
7. Poučí rodiče o tom, že mohou kontaktovat právníka. Některé případy kyberšikany nespadají do kompetencí školy. V těchto případech mohou mít rodiče zájem řešit situaci jinými cestami. Mohou

žalovat kyberagresora u občanského soudu např. za obtěžování, úmyslné vystavování nepříjemným zážitkům, stresu atd.

8. V rámci Minimálního preventivního programu průběžně seznamuje žáky s problematikou kyberšikany a nebezpečí na internetu. Vštěpuje žákům pravidla bezpečného internetu (ZDE).

CO MŮŽE UDĚLAT DÍTĚ?

- nereagovat – neodpovídat agresorovi, protože konstruktivní debata není stejně možná
- uložit, vytisknout, popř. jinak uchovat emaily, SMS zprávy, apod. jako důkaz.
- změnit svou virtuální identitu – vystupovat pod jinou přezdívku, vytvořit si jiný email, změnit SIM kartu...
- nikde neuvádět svou skutečnou identitu – jméno, věk, adresu, telefon... žádné údaje o sobě a blízkých, podle kterých by bylo pro agresora identifikovatelné. Vystupovat pod obecnou nic neříkající přezdívku.
- v případě, že se stane obětí kyberšikany, zkusit vypátrat, kdo je agresor (prohlédnout si jeho osobní údaje, apod.)
- kontaktovat poskytovatele serveru, ze kterého nás agresor šikanuje a zamezit mu přístup
- svěřit se rodičům
- svěřit se učitelům

CO MOHOU A MUSÍ UDĚLAT RODIČE?

1. **Ujistěte se, že se vaše dítě – oběť cítí (a je) v bezpečí a zajistěte mu bezpodmínečnou podporu.**

Rodiče musejí svými slovy a činy ukázat dětem, že i oni chtějí stejný konečný výsledek: aby kyberšikana přestala.

2. **Důkladně vyšetřete situaci** tak, abyste plně porozuměli tomu, co se stalo, kdo byl do kyberšikany zapleten, a jak to všechno začalo. Nalezení hlavní příčiny kyberšikany vám pomůže rozhodnout se pro adekvátní řešení – ať už bylo vaše dítě obětí nebo agresorem.

3. **Vyhňte se bezprostřednímu zákazu** přístupu na ICQ, e-mail, sociální sítě, mobil, popř. Internet jako takový. Tato strategie nejenže nevyřeší výchozí interpersonální konflikt, ale ani nesníží současné nebo budoucí případy obtěžování. Pravděpodobně také zablokuje přirozenou linii komunikace a děti, které jsou zvyklé na častý přístup k Internetu, budou klást vašemu zákazu otevřený odpor.

4. **Pokud to uznáte za vhodné, kontaktujte** rodiče kyberagresora, nebo naplánujte schůzku s vedením školy (nebo důvěryhodným učitelem), abyste věc mohli společně probrat.

5. **V případě nutnosti kontaktujte a spolupracujte s poskytovatelem** internetové služby, mobilním operátorem nebo správcem chatovací místnosti. Společně můžete vyřešit danou záležitost, nebo odstranit nevhodný materiál.

6. **V některých případech je vhodné kontaktovat policii.** Např. tehdy, když je vyhrožováno fyzickým napadením nebo může být spáchán trestný čin (únos, posílání erotických fotek dětí a mladistvých apod.)

7. **Hovořte o kyberšikaně s ostatními** rodiči a místními organizacemi, abyste zvýšili jejich povědomí o tomto chování a zjistěte spolu rozsah kyberšikany mezi dětmi z vašeho okolí. Varujte ostatní rodiče, pokud se stalo vaše dítě obětí kyberšikany. Může je to vybít k zájmu o online zkušenosti jejich vlastních dětí.

8. **Vyvoďte tvrdé důsledky**, pokud se vaše dítě angažuje v kyberšikaně coby agresor a zvyšuje trest, pokud se toto chování opakuje, nebo je opravdu závažné. Jedině tak vaše dítě pochopí neakceptovatelnost chování, kterým obtěžuje jiné lidi online.

9. **Spolupracujte se školou** vašeho dítěte. Jsou školeni v řešení problémů tohoto typu. Pokud cítíte, že to nikam nevede, konzultujte problém s pedagogy jiné školy.

10. **Detailně mluve o problému se svým dítětem** a ujistěte se, že plně rozumíte rolím obou stran, motivaci a tomu, jak byla technologie zneužita. Spolupracujte se svým dítětem tak, abyste dosáhli oběma stranám vyhovujícího postupu, který bude zahrnovat nabídku jejich vstupu do řešení situace (jak by „oni“ chtěli, aby situace dopadla?).